52. MEKTUP

٥٢ -﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِى وَالْخَمْسُونَ: اِلَى الْفَقِيرِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ فِى بَيَانِ فَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنَّفْسِ وَزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَالْحُضُورِيِّ ﴾

اَلْفَنَاءُ عِبَارَةٌ عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى عَلَى قِسْمَيْنِ آفَاقِيٌّ وَاَنْفُسِيٌّ فَنِسْيَانُ الْآفَاقِيِّ عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآفَاقِ وَنِسْيَانُ الْاَنْفُسِيِّ عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَنْفُسِ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ يَتَعَلَّقُ بِالْآفَاقِ وَالْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ بِالْاَنْفُسِ وَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ بِالْاَشْيَاءِ مُطْلَقًا وَاِنْ كَانَ مُتَعَسِّرًا لِكَوْنِهِ نَصِيبَ الْاَوْلِيَاءِ وَلٰكِنَّ زَوَالَ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ مُطْلَقًا عَسِيرٌ جِدًّا وَنَصِيبُ الْكُمَّلِ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ يَكَادُ يَكُونُ تَجْوِيزُهُ بَلْ تَصَوُّرُهُ مُحَالاً عِنْدَ اَكْثَرِ الْعُقَلَاءِ لِزَعْمِهِمْ عَدَمَ حُضُورِ الْمُدْرِكِ عِنْدَ الْمُدْرِكِ سَفْسَطَةً فَاِنَّ حُضُورَ الشَّيْءِ عِنْدَ نَفْسِهِ ضَرُورِيٌّ عِنْدَهُمْ فَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ وَاِنْ كَانَ لَمْحَةً لَا يَكُونُ مُجَوَّزًا عِنْدَهُمْ فَكَيْفَ اِذَا كَانَ زَوَالُ هٰذَا الْعِلْمِ مُطْلَقًا بِحَيْثُ لَا يَعُودُ اَبَدًا وَالنِّسْيَانُ الْاَوَّلُ الَّذِى هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ يَتَعَلَّقُ بِفَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنِّسْيَانُ الثَّانِى الَّذِى هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ مُسْتَلْزِمٌ لِفَنَاءِ النَّفْسِ الَّذِى هُوَ اَتَمُّ وَاَكْمَلُ وَحَقِيقَةُ الْفَنَاءِ اِنَّمَا هِىَ فِى هٰذَا الْمَوْطِنِ وَالْفَنَاءُ الْاَوَّلُ كَالصُّورَةِ لِهٰذَا الْفَنَاءِ وَكَالظِّلِّ لَهُ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ ظِلُّ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ فِى الْحَقِيقَةِ فَيَكُونُ فَنَاؤُهُ ظِلَّ فَنَاءِ هٰذَا بِالضَّرُورَةِ وَبِحُصُولِ هٰذَا الْفَنَاءِ تَسْتَقِرُّ النَّفْسُ فِى مَقَامِ الْاِطْمِئْنَانِ وَتَصِيرُ رَاضِيَةً عَنِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَمَرْضِيَّةً لَهُ تَعَالَى وَبَعْدَ الْبَقَاءِ وَالرُّجُوعِ تَتَعَلَّقُ مُعَامَلَةُ التَّكْمِيلِ وَالْاِرْشَادِ بِهَا وَلَهَا يَتَيَسَّرُ الْجِهَادُ وَالْغَزَا مَعَ طَبَائِعِ الْعَنَاصِرِ الْاَرْبَعَةِ الْمُخْتَلِفَةِ الَّتِى هِىَ اَرْكَانُ الْبَدَنِ وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا يَقْتَضِى اَمْرًا مِنَ الْاُمُورِ غَيْرَ مَا يَقْتَضِيهِ الْآخَرُ وَيُرِيدُ شَيْئًا مِنَ الْاَشْيَاءِ خِلَافَ مَا يُرِيدُهُ الْآخَرُ وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ غَيْرُ مُتَيَسِّرَةٍ لِوَاحِدَةٍ مِنَ اللَّطَائِفِ وَهِىَ الَّتِى تُصْلِحُ الْاَنَانِيَّةَ الْاِبْلِيسِيَّةَ النَّاشِئَةَ مِنْ عُنْصُرِ النَّارِ بِسِيَاسَتِهَا وَتُورِثُ الْاِعْتِدَالَ لِلْقُوَّةِ الشَّهَوِيَّةِ وَالْغَضَبِيَّةِ وَسَائِرِ الْاَوْصَافِ الذَّمِيمَةِ الَّتِى فِيهَا شِرْكَةٌ لِلْبَهَائِمِ وَالْحَيَوَانَاتِ بِحُسْنِ تَرْبِيَتِهَا سُبْحَانَ اللّٰهِ قَدْ صَارَ شَرُّ اللَّطَائِفِ خَيْرَهَا قَالَ

عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «خِيَارُكُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُكُمْ فِي الْاِسْلاَمِ اِذَا فَقُهُوا». تَنْبِيهٌ: عَلاَمَةُ نِسْيَانِ السِّوَى عَدَمُ حُضُورِهِ فِي الْقَلْبِ وَعَلاَمَةُ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ بِنَفْسِ الْعَالِمِ انْتِفَاءُ الْعَالِمِ بِالْكُلِّ عَيْنًا وَاَثَرًا حَتَّى يُتَصَوَّرَ زَوَالُ الْعِلْمِ وَالْمَعْلُومِ عَنْهُ فَاِنَّ الْعِلْمَ وَالْمَعْلُومَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ نَفْسُ الْعَالِمِ فَمَا لَمْ يَزَلْ نَفْسُ الْعَالِمِ لاَ يَنْتَفِي الْعِلْمُ وَالْمَعْلُومُ وَالْفَنَاءُ الْاَوَّلُ هُوَ فَنَاءُ الْآفَاقِ وَالْفَنَاءُ الثَّانِي فَنَاءُ الْاَنْفُسِ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ الْفَنَاءِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Fakîr Muhammed Hâşim Kışmî'ye yazmıştır**
- **Kalp ve nefis fenâsı ile husûlî ve huzûrî bilgi .**

Fenâ, Hak Sübhânehû'nun dışındakileri unutmaktan ibaret olup âfâkî ve enfüsî olmak üzere ikiye ayrılır. Âfâkî olanı unutmak âfâkla ilgili olan husûlî bilginin yok olmasından ibârettir. Enfüsî olanı unutmak ise enfüsle ilgili olan huzûrî bilginin yok olmasıdır. Çünkü husûlî bilgi âfâkla ilgiliyken huzûrî bilgi enfüsle ilgilidir. Eşyâ ile ilgili olan husûlî bilginin mutlak olarak yok olması zordur. Çünkü bu velîlerin nasibidir.

Ancak huzûrî bilginin mutlak olarak yok olması çok daha zordur. Bu da kâmil velîlerin nasibidir. Akıl erbâbının çoğuna göre bunun tasavvuru ve imkânı neredeyse muhaldir. Çünkü onlar, idrak edilenin idrak edenin yanında olmamasının safsata olduğunu öne sürerler. Zira bir şeyin kendisinde bulunması zorunludur. Bir lahza bile olsa huzûrî bilginin yok olması mümkün değilken nasıl olur da mutlak olarak ve hiç dönmeyecek şekilde zâil olur?

Husûlî bilgiyle ilgili olan birinci unutma kalp fenâsıyla ilgilidir. Huzûrî bilgiyle ilgili olan ikinci unutma ise nefis fenâsını gerektirir ki fenânın en kâmil ve en tamam şekli de budur. Gerçek fenâ buradaki fenâdır. Birinci fenâ, bu fenânın sûreti ve gölgesi gibidir. Çünkü husûlî bilgi gerçekte, huzûrî bilginin gölgesidir.

Dolayısıyla fenâsı da huzûrî bilginin fenâsının gölgesidir. Nefis bu fenâya ulaşmakla itmi'nân makamına yerleşir. Hak Sübhânehû'dan râzı olur. Mevlâ Teâlâ da ondan râzı olur. Bu makamda bekâya ulaşıp döndükten sonra tekmil ve irşad derecesini kazanır. Bedenin rükünleri olan anâsır-ı erbaa (dört farklı unsur) tabiatlarıyla bir-

likte cihad etmesi ve savaşması mümkün olur. Bu unsurların her biri, diğerinin gerektirmediği işleri gerektirir. Diğerinin tersine başka şeyler ister.

Bu büyük nimet latîfelerden hiç biri için mümkün değildir. Ateş unsurundan kendi siyâseti ile doğan şeytânî benliği ıslah eden büyük nimet işte budur. Canlılar ve hayvanlarla ortak olunan şehevî kuvveti, öfkeyi ve sâir çirkin vasıfları güzel terbiyesiyle mutedil bir seviyeye getiren yine bu nimettir. Subhânallâh! Latifelerin en şerlisi en hayırlısına dönüşüyor! Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Eğer derin anlayış sahibi olursa, câhiliyede hayırlı olanınız, İslâmda da hayırlı olur."

Tenbih: Mâsivâyı (Allah'tan başkasını) unutmanın alâmeti, kalbe gelmemesidir. Bilenin kendisiyle ilgili olan huzûrî bilginin zevâlinin alâmeti, -bilginin ve bilinenin kendisinden kaybolmasını tasavvur edebilmek için- zâtı ve eseriyle, bilenin tamamen yok olmasıdır. Çünkü burada bilgi ve bilinen, bilenin kendisidir... Dolayısıyla bilenin kendisi yok olmadıkça bilgi ve bilinen de yok olmayacaktır.

Birinci tür fenâ, âfâk fenâsıdır, ikinci tür ise, fenânın hakîkati olan enfüs fenâsıdır.

KELİME ANLAMI

52. < اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْخَمْسُونَ **Elli ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْفَقِيرِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ **Fakir Muhammed Haşim el-Kişmi'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ فَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنَّفْسِ **Kalp ve nefsin fena bulmasının** وَزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَالْحُضُورِيِّ **Huzuri ve husuli ilmin yok olmasının beyanı hakkındadır.** >

اَلْفَنَاءُ عِبَارَةٌ Fena ibarettir *(Neden?)* عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın dışındakileri unutmaktan وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى عَلَى قِسْمَيْنِ Allah'ın dışındakiler iki kısımdır آفَاقِيٌّ وَاَنْفُسِيٌّ Biri afaki diğeri enfüsidir فَنِسْيَانُ الْآفَاقِيِّ Afaki olanı unutmak عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Husuli ilmin yok olmasından ibarettir *(Neye nispetle olan?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآفَاقِ Afaka nispetle olan وَنِسْيَانُ الْاَنْفُسِيِّ Enfusi olanı unutmak ise عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Huzuri ilmin yok olmasından ibarettir *(Neye nispetle olan?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَنْفُسِ Enfüsle nispetle olan فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ

يَتَعَلَّقُ بِالْآفَاقِ Çünkü husuli ilim afakla alakalıdır وَالْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ بِالْأَنْفُسِ Huzuri ilim ise enfüsle alakalıdır وَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ بِالْأَشْيَاءِ Eşyayla ilgili husuli ilmin yok olması *(Nasıl?)* مُطْلَقًا Mutlak olarak/ tamamıyla وَإِنْ كَانَ مُتَعَسِّرًا Her ne kadar zor olsa da *(Niçin zordur?)* لِكَوْنِهِ نَصِيبَ الْأَوْلِيَاءِ Velilerin nasibi olduğu için وَلَكِنَّ زَوَالَ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Fakat huzuri ilmin yok olması *(Nasıl yok olması?)* مُطْلَقًا Mutlak olarak عَسِيرٌ جِدًّا Gerçekten çok daha zordur وَنَصِيبُ الْكُمَّلِ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ Ve kamil velilerin nasibidir يَكَادُ يَكُونُ تَجْوِيزُهُ Neredeyse bunun mümkün olması بَلْ تَصَوُّرُهُ Bilakis bunun düşünülebilmesi مُحَالاً عِنْدَ اَكْثَرِ الْعُقَلَاءِ Çoğu akıl sahibine göre imkansız olacaktır لِزَعْمِهِمْ Çünkü onlar sanırlar *(Neyi?)* عَدَمَ حُضُورِ الْمُدْرَكِ İdrak edilen şeyin hazır bulunmamasını *(Nerede?)* عِنْدَ الْمُدْرِكِ İdrak edenin yanında *(Ne sanırlar?)* سَفْسَطَةً Saçmalık *(Niçin böyle sanırlar?)* فَإِنَّ حُضُورَ الشَّيْءِ عِنْدَ نَفْسِهِ Çünkü bir şeyin kendi yanında olması ضَرُورِيٌّ عِنْدَهُمْ Onlara göre zorunludur فَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Dolayısıyla huzuri ilmin yok olması وَإِنْ كَانَ لَمْحَةً Bir an bile olsa لاَ يَكُونُ مُجَوَّزًا عِنْدَهُمْ Onlara göre mümkün değildir فَكَيْفَ Öyleyse nasıl mümkün olsun? إِذَا كَانَ زَوَالُ هٰذَا الْعِلْمِ Bu ilmin zevali olduğunda *(Ne?)* مُطْلَقًا Mutlak olduğunda *(Nasıl?)* بِحَيْثُ لاَ يَعُودُ اَبَدًا Asla dönmeyecek şekilde وَالنِّسْيَانُ الْاَوَّلُ Birinci unutma الَّذِى هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Ki, o husuli ilme nispetledir يَتَعَلَّقُ بِفَنَاءِ الْقَلْبِ Kalbin fenasıyla alakalıdır وَالنِّسْيَانُ الثَّانِى İkinci unutma الَّذِى هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Ki, o huzuri ilme nispetledir مُسْتَلْزِمٌ لِفَنَاءِ النَّفْسِ Bu da nefsin fena bulmasını gerektirir الَّذِى هُوَ اَتَمُّ وَاَكْمَلُ Ki, bu fena en tam ve en kamil olanıdır وَحَقِيقَةُ الْفَنَاءِ Fenanın hakikati اِنَّمَا هِيَ فِى هٰذَا الْمَوْطِنِ O sadece bu makamda (nefsin fenasında)dır وَالْفَنَاءُ الْاَوَّلُ Birinci fena (kalp fenası) كَالصُّورَةِ لِهٰذَا الْفَنَاءِ Bu fenanın sureti وَكَالظِّلِّ لَهُ Ve gölgesi gibidir فَإِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ Çünkü husuli ilim ظِلُّ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ فِى الْحَقِيقَةِ Gerçekte huzuri ilmin gölgesidir فَيَكُونُ فَنَاؤُهُ Haliyle husulinin fenası olur *(Ne?)* ظِلَّ فَنَاءِ هٰذَا Huzuri ilmin fenasının gölgesi

(Nasıl?) بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَبِحُصُولِ هٰذَا الْفَنَاءِ Bu fenanın hasıl olmasıyla تَسْتَقِرُّ النَّفْسُ Nefis yerleşir *(Nereye?)* فِى مَقَامِ الاِطْمِئْنَانِ İtminan makamına وَتَصِيرُ رَاضِيَةً Ve razı olur *(Kimden?)* عَنِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'dan وَمَرْضِيَّةً لَهُ تَعَالَى Ve Allah da ondan razı olur وَبَعْدَ الْبَقَاءِ وَالرُّجُوعِ Beka ve dönüşten sonra تَتَعَلَّقُ Bağlanır *(Ne?)* مُعَامَلَةُ التَّكْمِيلِ وَالْاِرْشَادِ İrşat ve tekmil muamelesi *(Kime bağlanır?)* بِهَا Bu nefse وَلَهَا يَتَيَسَّرُ الْجِهَادُ وَالْغَزَا Ve ona cihat ve savaş nasip olur *(Ne ile?)* مَعَ طَبَائِعِ الْعَنَاصِرِ الْاَرْبَعَةِ الْمُخْتَلِفَةِ Birbirinden farklı dört unsurun tabiatlarıyla اَلَّتِى هِىَ اَرْكَانُ الْبَدَنِ Ki, onlar bedenin esaslarıdır وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا يَقْتَضِى Ve bu unsurlardan her biri gerektirir *(Neyi?)* اَمْرًا مِنَ الْاُمُورِ Bazı işleri *(Nasıl işler?)* غَيْرَ مَا يَقْتَضِيهِ الْآخَرُ Diğer unsurun gerektirdiğinden farklı وَيُرِيدُ شَيْئًا مِنَ الْاَشْيَاءِ Ve her unsur bazı şeyler ister *(Nasıl?)* خِلاَفَ مَا يُرِيدُهُ الْآخَرُ Diğer unsurun istediğinin aksine وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ غَيْرُ مُتَيَسِّرَةٍ Bu nimet nasip olmaz *(Neye?)* لِوَاحِدَةٍ مِنَ اللَّطَائِفِ Hiçbir latifeye وَهِىَ الَّتِى تُصْلِحُ Ve bu nimet ıslah edendir *(Neyi?)* اَلْاَنَانِيَّةَ الْاِبْلِيسِيَّةَ Şeytani benliği *(Öyle benlik ki,)* اَلنَّاشِئَةَ مِنْ عُنْصِرِ النَّارِ Ateş unsurundan doğan *(Nasıl ıslah eder?)* بِسِيَاسَتِهَا Kendi siyasetiyle وَتُورِثُ الْاِعْتِدَالَ Ve denge verir *(Neye?)* لِلْقُوَّةِ الشَّهَوِيَّةِ وَالْغَضَبِيَّةِ Şehvet ve sinir kuvvetine وَسَائِرِ الْاَوْصَافِ الذَّمِيمَةِ Ve diğer çirkin sıfatlara اَلَّتِى فِيهَا شِرْكَةٌ Ki, bu sıfatlarda ortaklığı vardır *(Neyin?)* لِلْبَهَائِمِ وَالْحَيَوَانَاتِ Canlı ve hayvanların *(Nasıl denge verir?)* بِحُسْنِ تَرْبِيَتِهَا Güzel terbiyesiyle سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanallah قَدْ صَارَ شَرُّ اللَّطَائِفِ خَيْرَهَا En şerli latife en hayırlıya döndü قَالَ Peygamberimiz buyurdu: عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun *(Ne buyurdu?)* خِيَارُكُمْ فِى الْجَاهِلِيَّةِ Cahiliye döneminde en hayırlınız خِيَارُكُمْ فِى الْاِسْلاَمِ اِذَا فَقِهُوا Derin anlayışlı olurlarsa İslam'da da en hayırlınızdır. (تنبيه) Tembih: عَلاَمَةُ نِسْيَانِ السِّوَى Allah'ın dışındakileri unutmanın alameti عَدَمُ حُضُورِهِ فِى الْقَلْبِ Onların kalpte hazır olmamasıdır وَعَلاَمَةُ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Huzuri ilmin zevalinin alameti *(Ne ile alakalı olan?)* بِنَفْسِ الْعَالِمِ Alimin kendisiyle

عَيْنًا وَآثَرًا *(Bunun alameti nedir?)* اِنْتِفَاءُ الْعَالِمِ بِالْكُلِّ Alimin tamamen yok olmasıdır Hem zatı hem deeseri *(Niçin?)* حَتّٰى يُتَصَوَّرَ Ta ki düşünülebilsin *(Ne?)* زَوَالُ الْعِلْمِ وَالْمَعْلُومِ İlim ve malumun zevali *(Kimden zevali?)* عَنْهُ Alimden فَاِنَّ الْعِلْمَ وَالْمَعْلُومَ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Çünkü burada ilim ve malum نَفْسُ الْعَالِمِ Alimin kendisidir فَمَا لَمْ يَزَلْ نَفْسُ الْعَالِمِ Alimin kendisi yok olmadıkça لاَ يَنْتَفِى الْعِلْمُ وَالْمَعْلُومُ İlim ve malum da yok olmaz وَالْفَنَاءُ الاَوَّلُ هُوَ فَنَاءُ الْآفَاقِ Birinci fena, afakın fenasıdır وَالْفَنَاءُ الثَّانِى فَنَاءُ الاَنْفُسِ İkinci fena ise, enfüsün fenasıdır اَلَّذِى هُوَ حَقِيقَةُ الْفَنَاءِ Ki, bu fenanın hakikatidir...